

BÉIKTATÓ BESZÉD.

(Mondatott Martonosban június 22. 1884.)

Tisztelt gyülekezet, kedves atyámfiak az Urban!

Midőn ez ünnepélyes alkalommal az első szót emelni s titeket szívesen üdvözölni szerencsés lehetek, legyen szabad kijelentem, hogy ezt hivatalos megbízatás folytán, de egyszersmind a legmelegebb érdeklődéssel s őszinte, igaz szeretetből teszem. Hát ti, keresztények! mit látni, miért jöttetek ide? A Krisztus hasonló kérdést Keresztelő Jánosra vonatkozólag ahoz a sokasághoz intézett, melyet körülé gyülekezni vallásos érzet és hajlam lelkesített.

Keresztények! talán magam sem csalódom, midőn a martonosi unitárius szentegyház e ritka és népes ünnepélyének magyarázatát hasonló okokban keresem. Az én hitem szerint egy ily népes, vallásos szellem által lelkesített gyülekezet meggyőző czáfolat azokkal szemben, a kik korunk vallásos hajlamára nézve desperáltak, s azt mondják, hogy a jelenleg élő nemzedék lelkében nincs vallásos hajlam, hogy a vallásosság nyomait és jeleit csak a régibb időkben kell keresnünk, mert a régibb idők e tekintetben jobbak voltak a maiaknál. Keresztények! midőn Krisztus az ő föltámadásán kétkedő Tamáshoz így szólt: *jer, tapogasd meg az én sebhelyeimet, jer és lásd meg: Tamás meggyőződven, felkiáltott: én Uram és én Istnem!* Ha én is azt mondom a mai keresztények vallásos hajlamában kétkedőnek: *jer és lásd, lásd meg ez ünnepély vallásos szellemtől lelkesített seregét: alig hiszem, hogy így ne kiáltana fel: bizony még is csak nem fajult el vallási tekintetben korunk, s a vallásosságra való hajlam nem halt ki a lelkekből!*

Igen, keresztények! ez ünnepély hangosan szól a jelenleg élő nemzedék vallásos hajlama mellett, annyira, hogy ha ismétlem fölebbi kérdésemet, hogy mit látni — miért jöttetek ide? nem kétkeltem, hogy minden jelenlevőnek ez lesz a felelete: az Úr küldöttének, ifju szolgálójának, a vallás órének béigtatási ünnepélyét megülni. Ugy van, ez a mi feladatunk jelenleg. S midőn ezt az ünnepélyt megnyitom, felkérem T. T. urat: szíveskedjék felolvasni ifju szolgáltatásunk kineveztetéséről szóló főpásztori tisztelt rendeletet . . .

.

Most már felhivom tiszteletes Gábor Albert urat, hogy foglalja el az elébb nyilvánosságra hozott főpásztori tisztelt rendeletben kimutatott helyét.

Elfoglalád tehát, kedves ifju barátunk, szeretett rokonom, s ez órán tul szolgatársam! elfoglalád a martonosi unitárius szent-egyház szives bizalma s a mélt. és főtisztelendő püspöki hivatal megerősítése által neked kimutatott helyet. Az első lelki eledelt nyújtád ez egyház a te itteni papságodat sovárgott népének, a te lelki nyájadnak. Ennek kívánsága bétölt: te pedig — nem mondom, hogy teljesen czélt értél, hanem hogy ahhoz a ponthoz jutottál, a melynél kezdened kell a valódi czélra törekvést.

Igen, te a tanulói — sok küzelemmel járó — pályát bévégezted, s most uj pályád kezdeténél állasz, a honnan lehetetlen bévégzett pályádra vissza — uj pályádon pedig előre nem tekintened.

Igen, igen! a visszatekintés tanulói pályádat állítja lelked elébe. Mi volt neked s mi bárkinek e pálya? Küzdelem annak külömböző és bokrosan járó nehézségeivel, küzdelem a vágyak és szenvedély uralmával, küzdelem az élet és jövő erős csábításaival, küzdelem a remény unszoló, vagy az elcsüggedés lesújtó hatalmával, ugy, hogy én nem csodálkozom, ha mindenki várja, hogy azt elvégezze. S különös, hogy még is éppen e pályához vannak a legszebb és legédesebb emlékek kötve, ugy, hogy én csak képzelni sem tudok embert, a ki a közélet terén — bár a legkedvezőbb helyzetben legyen is, egyszer vagy máskor ne nyilvánította — bé ne ismerte volna, hogy soha senki el nem éri az életben azt, a mit tanulói pályájával elhagyott. Ezzel csak annyit akarék ifju szolgatársam és kedves rokonom! mondani, hogy multad, szép eredményyel megfutott tanulói pályád, mint emlékezed egyik legkedvesebb tárgya, lelked előtt lebeg.

De hát a jövő! az talán küzdelem, nehézségek nélkül való leszen, s mind csak illatos, szép virágokat, s kellemes izü gyümölcsöket fog teremni számodra? Óh! a jövőt tudni és megjósolni egy embernek sem áll hatalmában. Távol van tőlem is az a merész önhittség, mintha én uj pályádon jövőd minőségét megjósolni s lelked elébe állítani tudnám, avagy csak akarnám is. De minthogy a mult jövőnk tükre, s bölcs Salamon szerint: ez után is az lesz, a mi eddig volt: én, mint a ki 42 évek óta működöm a papi pályán, s ennél fogva ismerem is azt, talán minden szerénytelenség nélkül illetékesnek érezhetem magamat arra, hogy uj pályád jövőjébe egy kissé bepillantassalak tégedet.

A papi pálya is küzdelemmel, nehézségekkel jár, de ezek nélkül nem is volna krisztusi és szép, sőt csak gépies munkát kellene végeznünk abban. A mint fellépik e hivatalra az ifju, azonnal feltünik figyelmező lelkének, hogy azt nem lehet egyébnek, mint a legnemesebb küzdelemnek tekinteni, — azonnal észlelni kezdi a tanulmányozás szükségét. S valóban tanulmányoznia is kell a papi pályára lépettnek a hivatal praktikumát. Mert akármely ifju, a legjelesebb tehetség és képzettség mellett is, csak mint gyakorlatlan lép hivatalába. A papnövelő intézet mindenre nem tanítja, nem is taníthatja meg növendékét, a mit hivatalában tudnia kell, hanem csak kezébe adja az eszközöket, megmutatja a módokat, melyek mellett a siker reményével kezdheti és folytathatja hivatalát. Csak a gyakorlat, ez a legtöbb sikerrel működő tanító, képezheti őt az anyaszentegyház teljes férfivá. És a ki magában hivatást érezve lép papi pályára, vagy a kit az az iránti szeretet lelkesít, annak nem lesz nehéz feladat az eléjövő nehézségeket leküzdeni. Ellenben, a ki semmi hivatást nem érez magában arra, hanem csak azért leszen pappá, mert azt hiszi, hogy ugy kényelme és kenyere fog lenni, annak én azt tanácslom, hogy hagyjon békét a bibliának és palástnak, hanem inkább fogja meg az ekeszarvát, a kapa nyelét, mert így legalább gylomot irt, — vagy ragadjon fegyvert, s menjen csata-térre, mert ott legalább ellenséget pusztít s a hazát védi, míg a papi pályán semmi hasznot sem szerez az anyaszentegyháznak, sem a társadalomnak.

De tanulmányoznia kell egy papnak továbbá folyvást és szakadatlanul a vallást, hogy arra másokat is tanítani tudjon. Mert a ki elégnék tartja hivatalához, ha arra oklevelet tudott nyerni, s ez oklevélre támaszkodva hiszi, hogy ő már elérte a tudáson plusultráját, ugyanazért nem az önképzési, hanem más munkához lát, annak hivataloskodása nyomain semmi áldás nem virul; az magára nézve ugy jár, mint a ki szeretné valamely magas domb vagy hegy tetején állani, honnan a tájék kellemeit élvezettel béléthassa, de resteli felfáradni a domb, vagy hegy tetejére, ugyanazért alant marad s minden sovárgott élvezettől elesik. Ellenben, ha a papot hivatalában a munkához való kedv és a buzgóság lelke hatja át, ha ő a vallás tanulmányozását könnyű terünek és gyönyörűséges igának tartja: mindig előre halad a vallási ismeretekben és mind több-több elismerésben részesül; míg annak, a ki jól érti hivatalát, de nem szereti a munkát, a sors nélkülözéssel, a világ megvetéssel szokott fizetni. A jó pap holtig tanul — mondja a közbeszéd.

Tanulmányozni kell — továbbá — a papnak a nép jellemét és szokásait, nem azért, mintha azokat minden áron — még papi tekintélye koczkáztatásával is el kellene sajátítania, hanem azért, hogy a mi abban szép és helyes, ahhoz alkalmazkodhassék, a mi pedig helytelen és hozzá nem is illik, attól óvakodhassék. Nem egyszer lehet ugyanis tapasztalni, hogy némelyek a papot szemben dicsőítik, hát megett pedig semmi elismeréssel nincsenek fölöle, sőt nem jogosult bírálgatás tárgyává is teszik. Azért ajánlom én minden — különösen a fiatal papnak a tapintatosságot és óvatosságot minden tekintetben. Nem tartom feleslegesnek megemlíteni, a mit nekem fiatal pap koromban egy tisztos, de éltos pap oktatás céljából beszélt, hogy a pap minden áron pappá lenni akaró fiát mikép oktatta óvatosságra. Elhitta ugyan is magával a temetőbe, s ott egy sirdomb mellé állva, azt a kezében volt pálczával ütöni, verni, egyszersmind gyalázni, kisebbiteni kezdte. A sirdomb erre — természetesen néma maradt. A papi apa ekkor megkérde fiát: szölt-e valamit e sirdomb gyalázó szavaimra? nem, felelt a fiu. Ekkor ismét a sirdombnak állott, sazt ütöni, de egyszersmind dicsöíteni kezdte. A sir — természetesen — újból néma maradt. És ismét megkérde az apa fiát: mit szölt dicsöítő szavaimra a sir? semmit, felelt a fiu. Nó, édes fiam, szölt az apa, ha pap akarsz lenni, tanulj e sirdombtól: akár dicsöítenek, akár kisebbitenek, azt higgadtan, tartózkodással kell venni; a dicsöítésre nem szabad elbizakodni, de a méltatlan bírálgatásra sem elcsüggedni. A Krisztus is ezt az óvatosságot köti a pap szívére a tanítványokhoz intézett eme szavaival: *legyetek okosok, mint a kígyók, de szelidek, mint a galambok.* Máté 10: 56.

A pap nem egyszer az előítéletek és egyesek önkényűsködése hidra fejével áll szemben, s ha az ellen krisztusi erély és szellemtől áthatottan szöli és küzd, annak sokszor megadja az árát. Ugy jár, mint a ki hogy újat és jót állíthasson, bontani kezdi a régi, romlott kerítést, s hát az alól mérgesen sziszegő kígyó rohan ellene, hogy öt háborgatni meri kényelmes fészkében. Vagy úgy jár, mint a ki a régi rozszant épületet tatarozza, javítgatja, sőt szükség esetén bontogatja is, hogy biztosabbat állíthasson helyébe, és a javítás alá vett épület reá szakad. A javítás, az újítás munkájával nem egyszer zivatart támaszt maga ellen a pap. Majd téves tanokat, balfogalmakat lát ö a nép között terjedni és terjesztetni, melyek előbb-utóbb a hit és erkölcs megromlását idézik elő. Nyílt homlokkal álljon a küzdőterre ezekkel szemben, vágjon az értelem fegyverével, szöljön az igazság mindenható hangján s ne féljen a küzdelem végétől: neki előbb-utóbb győzni kell.

Félreértene azonban, a ki szavaimból azt magyarázná ki, mint-ha én a paptól azt követelném, hogy hallgatóival ellenséges, hadilábon igyekezzék állani s azok kedvét soha és semmiben se keresse, — félreértene — mondom — mert engemet az az elv vezérelt mindig s vezérel most is, hogy a papnak hallgatói kedvét — tetszését mindenkor és minden tekintetben kell és kötelessége keresni, míg az az igazság, szeretet, tisztesség, közérdek és a papi tekintély róvására nem történik; de csak is így, — máskép a hallgatók kedvének minden áron hajhászásával saját önállását ásná alá, s önmaga és hivatala ellen követne el megbocsáthatatlan bünt.

Félreértene továbbá, a ki ugy vélekednék, hogy én eddig mondtott szavaim egy részével a fiatal papot hivatalától inkább eljleszttem, mint ahoz édesítem. Nem atyámfi! szavaim célja nem más, minthogy a fiatal pappal megértessem, hogy mint a rózsának vannak tövisai, melyek szúrnak, de van szép színe s kellemes illata is, a melyekkel elbájol: ugy a papi hivatalnak vannak nehézségei, de van kellemes oldala is, mely azt minden nehézségek mellett vonzóvá teszi. Az a lelki gyönyör, melyet a vallás igazságainak kutatása közben és feltalálásában élvez lelkünk, — azaz édes öntudat, mely a hiven folytatott munka üdvös eredményének szemléletén ébred lelkünkben, az a tisztelet, szeretet és ragaszkodás, melylyel a jók adóznak a lelkek ügyében hiven sáfárkodó papnak, valóban könnyű terüvé és gyönyörűséges igává teszik a papi hivatalt, ugy, hogy az, ha küzdelemmel jár is, de annál szebb.

Kedves ifju szolgatársam, szeretett rokonom! Azt hiszem, hogy szavaimból némi tájékozást szerezhetél magadnak hivatalod folytatására. Szivedre kötöm, hogy szeresd hivatalodat és lelki nyájadat; légy hív őr annak lelki jólléte mellett, sőt tiszta öntudattal munkáld azt. Azon légy mind alkalmas, mind alkalmatlan időben, hogy a gondviselésedre bizott gyülekezet kebelében mindenek ékesen és jó renddel legyenek. És hogy ez így is fog történni, ehhez nagy reményre jogosítanak engemet, ismert tiszta jellemed, tanulóí pályádon tanusított komolyságod és szorgalmad, s elébb elmondott szép beszédedben bevallott elveid, mindenek felett pedig az a meggyőződés, hogy a martonosi unitárius egyház papi hivatalával az a munkálkodási tér nyílt meg előtted, melyen a szíves jó munkát üdvös eredmény követendi. Én kérve tégedet, hogy hivatali buzgóság, krisztusi szellem által enged magadot vezetetni megkezdett pályádon, s kívánva, hogy a vallás terén munkálkodáso-

dat ohajtott siker kövesse, hogy Isten áldása szálljon te reád: ezenel beiktatlak a martonosi unitárius egyház papi hivatalába.

Ti hozzátok is, martonosi unitárius hitrokonok! van egy őszinte szóm és szives kérésem: nyujtsatok segédkezet ifju lelkészeteknek egyházatok jóllétének munkálkodásában; ne értsétek félre, sőt pártfogoljátok őt buzgó törekvéseiben; mert mint a legderékebb hadvezér is hiában parancsol, ha katonái nem engedelmeskednek, s ilyenkor nem a győzelemhez, hanem inkább a legyőzetéshez lehet szomorú kilátása: ugy a pap is hiában munkálkodik, ha a munkához hallgatói segédkezet nem nyujtanak, hiában megy a jóban elől, ha hallgatói nem követik: nem a jó eredmény, hanem az eredménytelenség akkor a bizonyos, a mit aztán nem a hivatalában buzgó papnak fog feltudni a józan közvélemény. Fogadjátok ifju lelkészeteket teljes jóindulattal. Azon legyetek, hogy számára a tisztességes megélhetés közöttetek biztosítva legyen, s így neki hivatalában a jó kedvvel és sikerrel való munkálkodhatás lehetővé váljék.

És hogy ez máskép nem is leszen, ezt hinnem jogosít, az a — mondhatom — páratlan és nagyrabecsülendő magatartás, a melyet ti köztetek 35 évig hiven apostolkodott tisztés, ősz papotok iránt elgyengültségében is tanusítottatok. Ti őt nem csak kellemetlenséggel nem illettétek, sőt iránta gyengéd kimélettel s szives előzékenységgel viseltettetek. Valóban szép tény, mely a mai időben ritkítja párját, a miért én nem megbizatóból, hanem csupán az ily tiszteletre méltó nemes eljáráson örvendeni tudó szívem sugallatából a vallás és nyugalomba lépett ősz lelki pásztorotok nevében meleg köszönetet mondok, s itt a nyilvánosság előtt elismerést szavazok nektek; nyugalomba lépett tisztés ősz lelkipásztorotokra pedig az Isten gondviselését kérem.

És midőn ez ünnepélyen megjelenteknek meleg köszönetet mondok a szives részvételért, s reájok is áldást kérek az Istentől, bezárom ez ünnepélyt, szívem amaz őszinte óhajtásával, hogy támadjon új élet és előhaladás köztetek az erkölesiekben és szellemiekben. Legyen béke martonosi unitárius szentegyház a te kerítésedben, csendesség tornyodban, megelégedés házaidban, áldás és bőség mezőiden, és hirdetessék néped között a szeretet és béke evangyeliuma, mindörökké. Ámen.

TÖRÖK SÁMUEL,
szentmihályi pap.

PÁRISI LEVÉL.

Páris, 1884. szeptember.

(A nantesi zsinat és következései. Marion ur erkölcsi előadásai. Renan úr újabb vallástörténelmi tanulmánya.)

Szerkesztő úr!

Az után a gyászos munka után, melyet az 1872-ben tartott zsinat végrehajtott, és a mely az ismeretes szomorú confessiot megállította, a francia protestans egyházban szakadás fejlődött ki. Az állam az eredménnyel szembe, melyet az 1872. évi zsinat felmutatott, többé nem engedi meg hivatalos zsinatok tartását. Az egyház orthodox töredéke, azt akarván, hogy minden áron egyházi gyűlései legyenek, s hogy törvényeket hozzon azok számára, a kik elfogadni akarják, folytatta, hogy zsinatokba összegyűljön, de csak hivatalszerűen; mivel az állam a törvények alapján nem ismeri el határozatait.

Az orthodox zsinatok tehát minden harmadik évben összeülnek; az utolsó zsinati ülés Nantesben tartatott június hóban. Bizonyos érdeklődéssel várták az emberek az orthodox párt határozatait. A szabadelvűek ugyanis a kibékülésre és közeledésre ajánlatot tettek, mely kibékítse a két pártot, melyekre az egyház oszlik. A protestántismus nem nagyon népes Franciaországban, egységre van szüksége, hogy némileg erős legyen. A szabadelvűek megértvén, hogy a megosztás rossz következésü, folytonosan követelték az egyesülést. Bizonyos időben az orthodoxok azt felelték, hogy a maguk részéről beléegyeznek az egyesülésbe s hogy ez teljesedésbe mehessen, nem fogják követelni, hogy antiliberalis confessiojok kötelező legyen. Ily feltétel alatt a szabadelvűek nem vonakodtak többé résztvenni oly zsinatban, a mely többé nem volt dogmatikus, hanem egyszerűen disciplinaris. Ily állásban voltak az ügyek a Marseilleben ez előtt három évvel tartott hivatalosforma zsinat óta. Határozottan tudni kellett, vajjon az orthodoxok megtartják-e azokat a meglehetősen határozatlan ígéreteket, melyeket a szabadelvűek kezdeményezéseire tettek.

Néhány hónappal a nantesi zsinat előtt a bergeraci szabadelvű consistorium egy nagyon jól indokolt határozatot hozott, melyben az orthodox zsinatnak azt az ajánlatot tette, hogy béküljenek ki, s